

De Eskimo's

Later Coöperatie PC

Zo'n 8000 jaar geleden steekt een aantal Mongoloïde stammen vanuit Azië de Beringstraat over naar wat nu Canada heet. Veel verder zuidelijk komen deze Inuit niet: de oorspronkelijke bewoners van Amerika, de Indianen, hebben het niet zo op deze indringers. "Rauwvlees-eters", noemen ze de Eskimo's.

Gewend als ze zijn aan extreme kou en barre levensomstandigheden vestigen ze zich in Groenland, Quebec en Labrador. De aller sterksten handhaven zich in Siberië.

'n Oorlogszuchtig volk kunnen we de Eskimo's bepaald niet noemen. Tijdens de talloze aanvallen van Indianen stelden zij zich midden op de vlakte in een cirkel op. Zo hadden ze de vijand sneller in de gaten, en konden zich bijtijds uit de voeten maken.

Al zijn er uitzonderingen: de muitende bemanning van ontdekkingsreiziger Henry Hudson werd in 1611 door de Inuit uitgemoord. En toen John Franklin in 1845, nadat hij eerder de Eskimo's van hun wintervoorraad had beroofd, met zijn schip in het ijs vast raakte, dreigde te verhongeren en wanhopig om hulp vroeg, kreeg hij nul op het rekest. Behalve wat scheepsresten is van de hele expeditie dan ook niets meer teruggevonden...

Overleven kan de Eskimo als geen ander. De zomer duurt hooguit drie maanden, en daarin moet de wintervoorraad worden aangelegd. 'n Menu van zeehond, walrus, ijsbeer, kariboe en - met geluk - nog wat gevogelte. Veel groen is er natuurlijk niet voorhanden. Gelukkig gaat de visvangst, met het continu openhouden van wakken (aglu's), zowat de hele winter door. En inderdaad: als brandhout even niet voorhanden is wordt vrijwel alles rauw gegeten.

De dood als deel van leven

Het leven dat de Eskimo leeft is natuurlijk niet zonder risico's. Tijdens de strijd om te overleven gebeuren er nogal eens ongelukken. Verdrinkingsdood, bevriezing, een gebroken arm of been worden bijna als bedrijfsrisico beschouwd.

Hongerdood ligt altijd op de loer: in vroeger tijden werden de ouderen in barre tijden (min of meer verzorgd) achtergelaten als de rest van de familie op jacht ging naar eten. Het was dan ook niet ongebruikelijk dat juist deze oude mensen zich van het leven beroofden om de rest van de familie 'het brood niet uit de mond te stoten'.

Ziekten werden niet veroorzaakt door een virus, maar waren het werk van boze geesten, of dienden als straf voor het overtreden van bepaalde regels. Niet een dokter maar de Sjamaan werd geraadpleegd. Meestal moest er aan hem een offer worden gebracht of werd door hem - in sommige gevallen - verordonneerd dat de vrouw of dochter des huizes een nacht zijn bijslaap was.

Het leven gaat door

Leven en dood werden bij de Eskimo beheerst door de strijd tegen boze en met gunstig gezinde geesten. Ben je (zoals de Inuit van nature!) een opgewekt en optimistisch mens, dan heb je recht op een 'gelukkige thuiskomst' (Angerdrartarvik); was je tijdens je leven humeurig, mistroostig en ontevreden, dan kon je je beter voorbereiden op een tocht naar de hel (Anutturvik).

De Eskimo is niet bang voor de dood. Wèl krijgt de geest van de dode nogal eens de schuld van elk onheil dat de stam is overkomen. Of vreest men de wraak voor enig onrecht dat de gestorvene is aangedaan. Vandaar dat de Eskimo zich liever niet teveel bemoeit met wat er met het stoffelijk overschot nog dient te gebeuren.

Daar komt nog bij dat de Eskimo sterft in gehurkte houding. Wat het er niet eenvoudiger op maakt de gestorvene klaar te maken voor de begrafenis.

In vroeger tijden werd volstaan met het leggen van een ovale cirkel van stenen rond het lijk. Nadat de beren, wolven, en tenslotte de veenvlieg de stoffelijke resten tot zowat niets hadden gereduceerd - werd eventueel (en dan nòg met grote tegenzin) het graf bezocht. Later werd het lichaam bedekt met stenen, na eerst in kariboe- huiden te zijn ingenaaid.

In tegenstelling tot bij heel wat andere cultuurvolkeren neemt het afscheid nemen van de overledene bij de Eskimo's niet zo'n heel grote plaats in. Geen indrukwekkende rituelen. Geen eeuwenoude tradities. Geen opzienbarend rouwproces. Het leven gaat immers door...

De tijden veranderen

Natuurlijk hebben pelsjagers, ontdekkingsreizigers en missiewerkers hun invloed gehad op het leven van de Inuit. Het christelijk geloof is er vrijwel ingeburgerd. De Canadese en Amerikaanse cultuur heeft zijn sporen nagelaten. De Eskimo die vroeger met zijn gezin over de uitgestrekte ijsvlakten zwierf, woont tegenwoordig in een dorp. Daar leeft hij òf van Welfare, òf heeft hij werk dat absoluut niet bij hem past. Zijn kinderen gaan naar school en leren daar een taal die hij niet spreekt. En ook hij begraaft tegenwoordig zijn dierbare overledenen in een houten kist...